

Edebiyat ve Tarih İlişkisi

İnsanlık tarihinde tarih anlayışı başlangıçtan beri önemli değişiklikler göstermiştir. Bu nedenle "Tarih nedir?" sorusuna verilen cevaplar da her devirde birbirinden farklı olmuştur.

Tarih bir bilim olup onu meydana getiren olaylar ve şahsiyetler bir takım belgelere dayandırılarak verilir ancak bugün bu belgelerin de birer yorum olduğu, onların da birileri tarafından yazıldığı için gerçekleri tam olarak yansıtmadığı düşünülmektedir. Sanat eserleri gibi tarih de bir yorumdur ve bu yorum devrin şartlarına ve yorumu yapan kişilere bağlıdır. Tarihteki olayların oluş tarihleri her tarihçi tarafından kesin olarak bilindiği hâlde, bunların nasıl olduğu, şartları, gelişmesi, sonuçlarının ilgili ülkelere etkisi değişik tarihçiler tarafından farklı şekillerde yorumlanmaktadır. Aynı tarihî olayı ya da şahsiyeti konu alan edebî eserlerde de yorumlar birbirini tutmamaktadır.

Edebiyat ile tarih arasındaki ilişki ilk zamanlardan beri insanların kafalarını kurcalamıştır. Aristoteles Poetika'sında dram sanatı ile tarihi kıyaslarken dramı tarihe göre daha değerli bulur. Ona göre dram sanatı (**şiir**), tarih bilgisinden daha felsefi ve daha yüksektir. (Bkz **edebiyat felsefe ilişkisi**) Çünkü şiir, evrensel olanı, tarih ise özel olanı verir.

Tarihî gerçeklerle günümüz olayları arasında pek çok bakımdan benzerlikler bulmak mümkündür. Bu nedenle bugünü konu alan yazarlarımız için de tarih önemli bir kaynak olmaktadır. Tarihî olayların her tarih kitabında aşağı yukarı birbirine benzer yorumları vardır. Ancak sanatçılarımızın tarihî olaylar üzerindeki yorumları çok daha çeşitlidir. Yorumlar devirlere ve sanatçılara göre büyük farklılıklar arz eder.

Yazarlar konularını tarihten de alsın, eserlerini gelecek için kaleme alırlar. Bugünden yarını görmek ancak geçmişi bilmekle mümkündür. Sanatçı geçmişteki bir olayı ya da şahsiyeti olduğu gibi bir ayıklama yapmadan alırsa bu eser geçmişin günümüze nakli, kişiyi olduğu gibi alırsa bu bir yaşam öyküsü olur, ama sanat eseri olmaz. Sanatçı konusunu tarihten alıyorsa gerçeklik bozulmadan sanatsal bir yaratıcılıkla yeniden kurgulayacaktır.

Tarihçi ve sanatçının tarihî bir olayı işlemesi farklıdır. Tarihî bir eseri, tıpatıp tarihteki bir olaya benzemedi diye eleştirmek yersizdir. Bir tarihî olay için "kesinlikle böyle" demek mümkün değildir. Olaylara bakış ve olayların yorumu, tarihçiler için bile tek olmayacağına göre, sanatçının yorumu da değişik olacaktır.

Konusunu, malzemesini tarihten almış edebî eserlerde, tarihîlik prensibinin bozulması sonucunda oluşan geçmişi idealize, tarihi tahrife sebep olur. Geçmişi idealize ve tarihi tahrif ile tarihin hakikatleri unutulurken arka plâna atılması, bağışlanamayacak pek çok hatalara sebebiyet verebilir. Tarihin mantığı dışında olay ve kişileri işlemek de bir eseri tarihten uzaklaştırır.

Tarihî eserlerde konu, malzeme tarihî dönemlerle ilgili gibiyse de, bu eserler yazıldığı devrin sorunlarını ele alırlar. Tarihî olay sadece bir paravandır. Tarihîlik ve çağdaşlık bu eserlerde birbiriyle örtüşür. Günün sorunlarına dikkat çekme, onlara çözüm yolları arama, halkı, yöneticileri uyarma görevini de üstlenirler. Yoksa geçmişte olan bir olayın bugüne taşınmasının anlamı olamaz. Büyük sanat eserlerinde tarih ve çağdaşlığın birbiriyle iç içe olduğu görülmektedir.

Edebiyat eserleri, ortaya kondukları devrin kültürel ve toplumsal niteliklerini ve değerlerini yansıtır. Tarih biliminde, tarih araştırmacısı herhangi bir edebî eseri inceleyerek dönemin tarihî özelliklerini anlayabilir. Edebiyatta da edebî eseri ortaya koyacak olan kişi, yaşadığı dönemin tarihî özelliklerini eserine yansıtır. Dolayısıyla tarih ve edebiyat iç içe olan bilim dallarıdır. Ayrıca edebî

eserleri yazdıkları dönem, toplum, kültür ve çevre bağlamında inceleyen, **edebiyat tarihi** adlı bir bilim dalı da bulunmaktadır.

Tarih ile edebiyat ilişkisi açısından bakıldığında bu iki alan birbirinden ayrılamaz iki alandır çünkü edebiyat ve tarihin ortak özelliklerinden biri temel konusu insan ve insan hayatıdır. Her iki alan da okurları, tarihten günümüze dek insanın hayat serüveninin peşinden koşturur. Fakat tarih bilimi bu serüveni mümkün olduğunca gerçeklere bağlı kalarak ortaya koymaya çalışırken edebiyat ise böyle bir kural tanımaz; insan yaşamının gerçekliğini kurgulayarak, başka bir deyişle tekrar yaratarak okura sunma yöntemini tercih eder. Dolayısıyla her edebiyat eseri, tarih gibi şu ya da bu ölçüde bir çağa, döneme ayna tutar. İster sözlü ister yazılı olsun, bütün edebiyat eserlerinde karşımıza belli bir çağın, dönemin insanı; o insanın yaşamı, hayata bakışı, gelenek ve göreneklere çıkar.